

SAYILARIN DİLİ MUHASEBE *

Süleyman Yükçü ¹
Canan Yükçü ²
M. Yılmaz İçerli ³

ÖZ

İnsanlığın varoluşundan bugüne kadar muhasebe, fonksiyonlarını sayıları kullanarak yerine getirmiştir. Sayılar “dünya gezegeni”nde yaratılıp, öğretilen kullanılan matematiğin temel taşlarıdır. Dünyada matematik okullarımızda bilinen şekliyle oluşturulmuş, geliştirilmiştir. Başka bir dünyada matematiği başka bir biçimde görebiliriz.

Muhasebede de aynı gerçeklik söz konusudur. Çift yanlı kayıt, muhasebe süreci, değerlendirme, mali tablo, denetim gibi dünyada hesaplaşma kaygısıyla bu yönde geliştirilmiştir. İhtiyaca dayanmaktadır. Hep sayılar kullanılarak hesaplaşma sağlanabilmiştir. Teknoloji, ticaretin şekli, virüs muhasebe için yeni kalıplar oluşturmaktadır. Muhasebe, bu kalıplara hep sayılar varsayımı altında uyum sağlamaya çalışmaktadır. Başka bir dünyadaki hesaplaşmayı ve muhasebeyi merak etmekle birlikte, dünyadaki insanların dışındaki canlıların aralarındaki hesaplaşma ve muhasebeyi de ibretle izliyoruz.

Timsahlar çenelerini açık tutarak dişleri arasındaki kalıntılarla beslenen kuşlarla sonsuz güvene dayanan hesaplaşma içinde yaşamaktadırlar. İri gövdeli hayvanlar vücutlarındaki zararlılarla beslenen kuşlarla hesaplaşma içinde yaşarken, iri balıklar, okyanusta kendi vücutlarına çok yakın yaşayan artıklar ile beslenen küçük balık türleriyle hesaplaşma içindedirler. Mantarlar, Likenler bakteriler hep karşılıklı çıkara dayanan hesaplaşma içinde varlıklarını sürdürürler. Bazılarını rakam ile muhasebeleştirmek mümkün iken bazılarının ilişkisi bin yıllardır karşılıklı çıkar ilişkisine dayanan, hesaplaşılabilen ve muhasebeleştirilmeyen bir ilişkidir.

Anahtar Sözcükler: Muhasebenin Fonksiyonları, Sayı Kavramı, Hesap Kavramı.

Jel Kodu: M40, M49.

* Bu çalışma 14-16 Ekim 2021 tarihleri arasında gerçekleşen 2. Uluslararası Muhasebe ve Finans Tarihi Kongresinde sunulan tebliğin gözden geçirilmiş halidir.

¹ Prof.Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, İİBF, suleyman.yukcu@deu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1514-5953

² Öğr.Gör., Ege Üniversitesi, Ege MYO, canan.yukcu@ege.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8225-7114

³ Doç.Dr., Aksaray Üniversitesi, İİBF, yilmazicerli@aksaray.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7390-0980,

Atıf (Citation): Yükçü, S., Yükçü, C., & İçerli, M. Y. (2021). Sayıların Dili Muhasebe. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*(2021 Özel Sayı), 225-236.

LANGUAGE OF NUMBERS ACCOUNTING

ABSTRACT

From the existence of humanity to today, accounting has fulfilled its functions using numbers. Being created in the "planet earth" the numbers are the cornerstones of the mathematics used. They were created and developed as they are known in our mathematics schools in the world. In another world we can see math in another way.

There is the same reality in accounting. Double-entry bookkeeping, accounting process, valuation, financial statement and audit have been developed with the aim of scoring in the world. It is based on need. This scoring was always possible by using the numbers. Technology, the form of trade, and the virus create new patterns for accounting. Accounting always tries to adapt these patterns under the assumption of the numbers. While we are curious about scoring and accounting in another world, we also watch the scoring and accounting between living beings other than the people of the world.

Crocodiles live in scoring with endless trust with birds that feed on the remains between their teeth, keeping their jaws open. While large-bodied animals live in scoring with birds that feed on pests in their bodies, large fish are scoring with small fish species that feed on leftovers that live very close to their bodies in the ocean. Fungi, lichens and bacteria always survive in scoring based on mutual interest. While it is possible to account for some by number, some are related to a relationship that has been based on a mutual interest for thousands of years and can be scored but not accounted for.

Keywords: Functions of Accounting, Concept of Number, Concept of Account.

JEL Codes: M40, M49

1. GİRİŞ

Muhasebeyi bir dil veya daha spesifik olarak işletme dili olarak adlandırmak alışılmış bir durumdur. Çünkü bu, bir işletmeyle ilgili bir durum hakkında bilgi aktarmanın önemli bir yoludur. Muhasebeyi bir dil yapan da muhasebe ve dil arasında ilişkidir (Belkaoui, 1989).

Muhasebe ve dilbilim birçok konuda benzerlik gösterir. Örneğin muhasebenin kuralları dilbilimine benzerdir. Karar vermede kullanılan muhasebenin yöntemleri ve hipotezleri gramatikal yapıda kullanıcıları ve dinleyicileri etkiler. Bir dil olarak muhasebe hem sözlü hem de gramatik kullanımları içerir (Belkaoui, 1978; 97).

Muhasebenin bir dil olarak algılanması, muhasebe sembollerinin ve kurallarının tanımlanması esasına dayanır (Belkaoui, 1989):

- a) Bir dile ilişkin semboller veya sözcüksel özellikler, herhangi bir dilde tanımlanabilir "anamlı" birim veya kelimelerdir. Bu semboller, belirli kavramları tanımlamak için kullanılan dilsel nesnelere. Bu sembolik temsiller muhasebede mevcuttur. Sayılar ve kelimeler, borç ve alacaklar, genel olarak kabul edilen ve muhasebe disiplinine özgü semboller olarak görülebilir.
- b) Bir dilin gramatik kuralları, herhangi bir dilde mevcut sözdizimsel düzenlemeleri ifade eder. Bu kurallar muhasebede de mevcuttur. Muhasebe verilerinin oluşturulması ve yaygınlaştırılması için kullanılan genel prosedür setini oluştururlar.

Muhasebe yapısını, dilbilgisi ile doğal dilin içsel yapısını betimlediği gibi resmileştirir.

Muhasebenin varlığını insanlık tarihi kadar eskiye götürürüz. Paradan önce trampa usulü ile mal değişimi vardı. Ticaret böyle parasız değişerek yapılırdı. İki elmayı iki armut ile veya bir torba buğdayı üç torba mısır ile değişip kâr etmek veya fayda sağlamak amaçlanmıştır. Dikkat edilirse ilk insanın varlığında bile sayılar kullanılmıştır. Mağaradaki topluluk bir keçi veya beş tavuk avlandığında o günü tok geçirebilmişlerdir. Dört tavuk avlandığında bir eksik tavuk ile yeteri kadar doymayacaklarını biliyorlardı. Eksi bir tavuğun açlık olduğunu hissederdiler belki, eksik birin sıfırdan küçük olduğunu (-1) biçiminde yazılacağını bilmeseler de.

Kaydetmek, sınıflandırmak, özetlemek, analiz etmek ve yorumlamak (Yükçü, 2019; 19-20) biçiminde yazıldı kitaplarda muhasebenin görevleri. Yüzyıllarca bunu yaparken yoruldu mu? Diye düşünürken; dizayn etmek, süreç oluşturmak, tahminlemek, yönetmek, karar vermek, raporları denetlemek, denetleyeni denetlemek, elektronik olarak elektroniği yönetmek, ülkelerin gelirlerini oluşturmak, gelirleri toplamak, mali afa tepki vermek gibi birçok görevler eklendi muhasebe ve muhasebe meslek mensuplarına.

Yukarıda sayılan bu görevler; finansal tablo kullanıcılarına güvence vermek amacıyla tarihi gelişim sürecinde; kullanıcıların ihtiyaçlarına ve beklentilerine göre belirlenmiş ihtiyaçları karşılamak üzere geliştirilmiş çeşitli yaklaşımlara göre oluşturulmuş yöntemler ile kamu yararı gözetilerek gerçekleştirilir (Türker, 2018/1; 208).

Geçmişten geleceğe tüm bunları yaparken sayıları kullandı muhasebe. Sayıları doğru kullandı, kullanmaya çalıştı. Zaman zaman isteyerek olmasa da hata yaptık. Yazıları okurken yerlerini değiştirdik sayıların. 79.000 yerine 97.000 okuduk yazdık veya tuşladık. 97.000 TL'yi 79.000 TL'den çıkardık. $(97.000 \text{ TL} - 79.000 \text{ TL} =) 18.000 \text{ TL}$ kaldı. 18.000 TL'yi 9'a böldük. $(18.000 \text{ TL} / 9 =) 2.000 \text{ TL}$ kaldı. Tam sayı çıktı. Tam sayı çıktığı için birbiri ardında yer alan iki sayının yerini değiştirmek ile oluşan yanlışlığa "taktim teyir" adını verdik. Hatayı ona göre aradık. Rakamlar çok karakterli olması sebebiyle yanlışlığa gelmezler.

Finansal tablolarda meydana gelebilecek önemli yanlışlıklar muhasebe açısından hile, sahtekârlık, usulsüzlükten veya hatalardan kaynaklanmaktan açısından iki gruba ayrılır. Hatalar, finansal tablolardaki kasti olmayan yanlışlıklardan oluşmaktadır. Hatalar, finansal tabloları çarpıtmakta olup bilmeden, kasit olmadan yapılan yanlışlıklardır ve anlaşıldıklarında işletme personeli tarafından düzeltilirler (Güredin, 2007; 132-133).

Bilerek yapılan yanlışlığa ise "hile" adını verdik. Örneğin (Kaval, 2005; 64-65);

- Yönetici personel ve işletme sahiplerinin çalışanların üzerindeki baskı ve etki gücünü kullanarak (işletmeden kayda geçmeden nakit çekmek, satışa konu olan malların bazılarını kayıt dışı tutmak, olmayan borç yaratmak, gibi) işletmenin varlıklarını kendi lehine çevirmesi ve bunun sonucunda da mali tablolara yansıyan bilgilerin gerçeği yansıtmayacak şekilde eksik veya yanlış bilgilerden oluşmasına,

- İşletmede çalışanların tek başlarına veya dışarıdan üçüncü kişiler ile organize bir şekilde (hırsızlık, dolandırıcılık, zimmet gibi) işletmenin varlıklarının bir kısmını işletmenin dışına çıkarmaları, kötüye kullanmaları, işletmenin varlıklarına zarar vermelerine,
- İşletmenin varlıkları ve borçları üzerinde fiilen bir değişiklik yaratmadan (çeşitli bilanço makyajlama yöntemleri ile) bilinçli bir şekilde muhasebeleştirme sonucunda, işletmen durumunu olduğundan daha iyi veya daha kötü gösterilmesine.

Hileyi muhasebe değil, insanlar yaptı. İnsanlar yapıp muhasebeyi suçlarken muhasebe ise “hile”yi bulup raporladı. Mali tablolara hile sokanları adliyeye gönderdi.

Muhasebe “sayı”ları kullandı yıllarca. Son yıllarda daha çok “söz” kullanmaya başladı. “..... Hesabının tutarının gerçeğe uygun (veya uygun olmadığına)” dikkat çekti. “..... Hesabının tutarının ilişkili taraf olan adlı kişiye ait olduğuna”, işaret etti. “ hesabındaki tutarın ipotekli olduğunu” kamuoyuna duyurdu.

Ama sonuçta sözlerde sayıları işaret ediyordu. Sayı kavramı TDK sözlüğünde “Sayma, ölçme, tartma vb. işlerin sonunda bulunan birimlerin kaç olduğunu bildiren söz, adet” (<http://www.tdk.gov.tr/>) şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanıma bakarak zaman zaman “sayılar matematik için mi? Muhasebe için mi var?” diye sormak geliyor insanın içinden.

Bu makalenin amacı sayılarla yatıp kalkan muhasebenin sayılar ile olan ilişkisine felsefi bir açıdan bakış ortaya koymaktır. Bu bakış tarihten geleceğe olacaktır.

2. MUHASEBEDE SAYILARIN ANLAMI

Muhasebenin ürettiği sayılar bazı organizasyonlarda veya örgütlerde kutlamalara neden olurken; bazılarında ise sessiz bir biçimde görev yapar. Kutlamaların veya sessizliğin nedeni muhasebe değil, muhasebenin ürettiği sayıların yarattığı ekonomik etkidir. Sayıların anlamı yüksek kâr dağıtımını gibi hoş giden duygular olabileceği gibi iflas şeklinde ortaya çıkan sukutuhayale uğratan duygular da olabilir (Christensen, 2004; 491).

Muhasebe, sayıların nasıl ve hangi koşullar altında konuşabileceğini daha iyi anlamamızı ve sosyal, ekonomik ve çevresel kaynakların daha verimli kullanılmasını sağlayan yenilikçi çözümleri keşfetme olarak tanımlanan sorumlu sosyal inovasyona yön vererek, örgütsel değişimde belirli bir rol oynanmasını sağlar. Sayılar ise zaman ve mekânda olayları ve insanları önemser ve birbirine bağlar. Sayıların dilini konuşmak, belli bir noktaya kadar yenilikçi olmayı gerektirir (Fauré, B., v.d., 2019;338-340).

Sıfır (0) yokluk, hiçlik, mevcut olmamayı anlatır. Hint dilinde boşluk anlamına gelen “sunya” kelimesinden gelen “sıfır” matematikte hiçliğin ismidir. Notasyonları ortaçağda Arap âlimler tarafından Batı’ya aktarıldı. Hint dilindeki sunya, Arapçada sıfır, haline gelmiştir. Avrupalı matematikçiler, sıfırı notasyonal bir aygıt olarak hoş karşılasalar da başta sıfırın ardındaki kavrama karşı temkinli davranıyorlardı. Sıfırı, başta bir rakam olmaktan çok bir noktalama işaret olarak görüyorlardı. Ancak 14. yüzyıl İtalyasında, muhasebe defterleri çift

tarafı tutulmaya başlandıktan sonra, sıfır borçlarla alacaklar arasındaki doğal ayırım noktası olarak görülmeye başlandı (Yaz, 2017; 43).

Bir hesapta, tutar sıfır ise o hesabın karakterini yansıtan değerden hiç bulunmadığı anlamı çıkmaktadır. Muhasebede sıfır, yani yok olmak sonsuza kadar olmayacak anlamına gelmekte midir? Hayır. Muhasebede sıfır olmak, sıfırın o kalem için yazıldığı tarihte yok olduğunu, ancak daha önceki dönemlerde bir değer var olabileceği, varlık nedeni ortadan kalktığında sıfıra indiğini (sıfırlanmış), olayların gelişimi ve ihtiyaç halinde bugün sıfır olan kalemin ilerleyen tarihte 1'den yüksek bir değer ile yer almasının muhtemel olduğunu da ifade eder (hatırlatır).

Bugün (veya bir tarihte) alacağın sıfır olması daha önceki tarihte veya gelecek dönemlerde alacak yoktu veya olmayacak anlamına gelmez.

Bir sayısı temel sayıdır. Varlıklar ve kaynaklar bu sayı ile var olmaya başlar. Hesaplar kapalı ise açık olmak için bu sayı ile işe başlarlar. Bir ile başlayan varlık ve kaynak kalemi, gider ve gelirler sonsuza kadar gidebilir. “Sonsuza Gidebilir” olarak ifade edilmesine karşın muhasebede sonsuz ifadesi kullanılmaz. Hiçbir varlık veya kaynak kalemi sonsuz değildir. Gider veya gelir çok oluşabilir, fazla olabilir, yüksek bulunabilir, yapılan işin özü ile uyumsuz, orantısız olabilir; ama sonsuz olamaz. Muhasebede sonsuz (∞) işareti olmaz.

Muhasebenin yazdıklarının okunması önemli özellik gösterir. En azından hiçbir metne gösterilmeyen dikkatten daha fazla dikkat ve ilgi ister. Muhasebe metni okunurken, kritik edilirken, iyi veya kötü olduğu ifade edilirken adalet duygusunu da gerektirir (Cooper ve Puxty, 1994; 127). Muhasebenin söylendiğinin ölçülmesi objektiflik, faaliyet, gereklilik, zaman, kontrol, duraganlık, atanmışlık açısından değerlendirilmelidir (Houghton, 1988; 267).

Muhasebe söylemlerinde çok dillendirilen güven, dürüstlük, etik olma hali, çok kârlı olma veya zararlı olma hali sonsuz rakamı ile ifade edilemez. Bazı muhasebe bilgileri tutar yerine oranlar ile ifade edilebilir. Bu ifadelerde toplam olarak ifade edilen 100'ün bir parçası olarak bilgilendirilir. Bu bilgilerde de sonsuz rakamı yoktur.

3. OSMANLI'DA ÇELTİK ÜRETİMİNE İLİŞKİN MUHASEBE İŞLEMLERİ

Muhasebede hesaplarda veya anlatımda matematikteki eksi (-) değer yoktur. Muhasebede eksi değer çıkarma işlemi olarak kullanılır. Çıkarma işlemi olarak kullanılan eksi de aslında bulunması gereken yerde artı bir değeri ifade eder. Varlıkları ve kaynakları düzenleyici hesaplar böyledir.

Muhasebede gider bir azalmayı ifade eder, eksi anlamına geliyor gibi düşünülebilir. Aslında her gider sonuca bir gelir getirme amacına yönelik olarak yapılır. Bir eksilme yaratır. Ancak karşılığında, bugün veya yarın kendisinden daha fazla gelir yaratacaktır. Sonuçta tüm giderleri topladığımızda; toplamda artı bir tutar ortaya çıkar. Giderleri gelirler ile muamele (mahsup) ettiğinizde çıkan rakam artı ise kâr vardır. Eksi ise zarar vardır. Aslında zarar olarak ifade edilen zarar doğru yerine (varlıklar arasına) yazılır ise eksi değil artıdır. Eksi zannedilen zarar varlıklar arasındaki bir azalmayı ifade eder. Azalan varlığın yerine bir tamamlayıcı tutar (kaybedilen tutar) olarak artı değerle yer alır.

Muhasebede eksi değer olamayacağını ifade etmiştik ancak yönetim muhasebesinin konusu olan fiyatlandırmada eksi olur mu birlikte bakalım.

4. EKSI PETROL FİYATI SENARYOSU

Kişilerin bir muhasebe olayı ile karşılaşmaları neticesinde sergileyecekleri davranışları ele alarak bunları incelemeye çalışan davranışsal muhasebe, muhasebe bilimi ile davranış bilimlerinin bir bileşenidir. Muhasebecilerin ve muhasebe rapor ve analizleri ile etkileşim içinde olan muhasebeci olmayanların davranışları ile ilgilenen (Marşap ve Okan Gökten, 2016) davranışsal muhasebenin en önemli reaksiyonlardan bir tanesi zarardan kaçınma dürtüsüdür.

Bir malın fiyatı düşük olabilir, ucuz olabilir. Bu malın kalitesine piyasadan o mala olan talebin azlığına/çokluğuna bağlı olabilir. Malın temel ihtiyaç maddesi olup olmadığı da mala olan talebi etkiler.

Petrol hep talep edilen bir mal olmuştur. Batılılar ham petrolü ucuza alabilmek için serbest ticaretin dışına taşan eylemlere bile yönelmişlerdir. Ancak son günlerde korona virüs nedeniyle uluslararası hava ulaşımı hemen hemen tümüyle durmuş vaziyettedir. Karantina uygulaması nedeniyle insanlar evlerine kapanmış olmasından dolayı petrole olan talep de çok azalmıştır. Bundan dolayı da petrol fiyatları da düşüşe geçmiştir. Bu durum ulusal gelirin pek çoğunu petrolden sağlayan bazı ülkeler de çok zor durumda kalmışlardır.

Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Rusya, İran gibi ülkeler petrolü çıkartıp nakledebilmek için bir maliyete katlanırken, petrol fiyatları bu maliyetleri karşılamakta yetersiz hale gelmiştir. Ülkede petrol çıkarılmadığı takdirde gelir elde edeceği başka bir alanı yok. O halde ülke varlığını nasıl sürdürebilecek? sorusuna yanıt bulunamıyor. Davranışsal olarak varlığını sürdürebilmek için petrol çıkarıp satmak zorunda ancak zarar etmemek için petrol satamaz durumdadır.

Yönetim muhasebesi derslerinde; mamulün fiyatını pazar koşullarının belirlediği ama maliyete dayalı fiyatlandırma formülünün de yöneticiye fiyatlandırma prosedürü için iyi bir başlangıç sağladığı, mamul ve hizmetin maliyetinin uzun vadede o mamulün fiyatının olması gereken en alt seviyesini belirlediği, bir mamul kötü durumda olsa bile işletmenin hayatta kalabilmesi için onun fiyatının maliyetini karşılaması gerektiği hatta kâr amacı gütmeyen işletmelerde bile fiyatın uzun süre maliyetinin altında kalamayacağı, fiyatlandırma kararlarında, maliyete bir miktar kârın eklenmesiyle fiyatın bulunduğu (Yükçü, 2014; 243 -244) öğretilir. Petrolün son durumu artıdan vazgeçtik maliyeti karşılayamayacak durumdadır.

Petrolün fiyatı sıfır hatta eksi değerde olabilir mi? Eksi değer? Yani petrol satmaya çalışan ülke, işletme petrolü satabilmek için bir bedel almadığı gibi üzerine para ödeyebilir mi?

Petrolü yeraltından çıkarma ve nakliye maliyeti bulunmaktadır. Bir körfez ülkesi petrolü yeraltından çıkardı, varili 5 dolara mâl oldu ABD'nin California açıklarına kadar tankerler ile taşıdı, varili 5 dolara mâl oldu. Şu anda maliyeti 10 dolar/varil seviyelerinde. Müşteri aranıyor, alıcı yok. Virüs krizi var. Petrol fiyatları çok düşük talep yok. Tankerdeki petrole 10 dolar hatta 5 dolar bile vermiyorlar. Tankerin malı boşaltması lâzım, çünkü petrolün boşaltılmadığı her gün ve saatte yeni maliyet çıkıyor. Limanda bekleme maliyeti, tanker kirası vb. petrolün

satılmadığı her gün varil başına 1 dolar maliyet arttığı varsayılırsa petrolü hemen satmak gerekmektedir. Şimdiden 10 dolara mâl olan petrolün maliyeti 11,12,13 dolar şeklinde artış gösterecektir. Beş gün sonra satılmamış olursa 15 dolar, 10 gün sonra satılmamış olursa 20 dolara yükselecektir. Bu durumda ham petrolden bedavaya, sıfır dolar'a, belki de -1 dolar'a, -2 dolar'a satılarak kurtulmak mantıklı olacaktır. Maldaki eksi fiyat böyle oluşmuş olup, satıcı da daha fazla zarar etmemek için eksi fiyata razı olmaktadır. Böylesine bir fiyat atıkların imhasına para ödeyerek atık imha şirketlerine satmaya benzeyen bir tablo yaratmaktadır.

Yönetim muhasebesinde rutin olmayan işletme kararlarında özel siparişin kabulü veya reddi konusunda, bir malın fiyatının en fazla o malı üretmek için katlanılan değişken giderleri karşılayacak kadar aşağıya çekilebileceği anlatılır. Virüs petrol fiyatı vakasında, değişken giderlerin karşılanamaması bir tarafa petrolü bedavaya bile veremiyorsunuz. Belki alıcının bu petrolü satma süreci çok uzun olacak, depolama olanakları ve talep yetersiz olduğu için finansman maliyetlerine uzun süre katlanmak zorunda kalınacaktır. Çünkü petrolü satın alan, onu rafine edip tüketiciye ulaştırmak zorunda kalırken daha pek çok maliyete katlanacaktır.

Aşağıdaki konular tartışmaya açılabilir:

- Petrol satmaya çalışan işletmenin/ülkenin kâra/zarara olan davranışı yorumlanabilir.
- Petrol yer altında mı kalmalı? Konu davranışsal mıdır? Ticari beceriksizlik midir? konuları tartışılabilir
- Petrolü rafine edecek şirketin (alıcı) eksi fiyat teklif etmesinin etik kavramı ile açıklanıp açıklanamayacağı tartışılabilir.
- Alıcı ve satıcının kâra yönelmeleri ve zarardan kaçınması kritik edilebilir

5. SAYILARIN ANLAMINA MUHASEBE YAKLAŞIMI

Sayılar matematikçiler çeşitli adlar vermekte veya anlam yüklemektedirler. Sayılara yüklenen bu ad veya anlamların karşılığını muhasebe bulmaya çalışırsak aşağıdaki gibi bir tablo oluşabilir.

Sayıların Ad veya Anlamı	Muhasebedeki Karşılığı
Sınırlı - Sınırsız	Sınırlı Sorumlu – Sınırsız Sorumlu
Tek - Çift	Geçici Vergi Dönemi – Geçici Vergi Dönemi Dışı
Bir - Çok	Sermaye – Özkaynaklar
Sağ - Sol	Varlık – Kaynak Borç – Alacak Gider – Gelir Kâr - Zarar
Erkek - Dişi	Varlıklar – Kaynaklar
Duran - Hareket Eden	Bilanço – Gelir Tablosu
Doğru - Eğri	Gerçeğe Uygun Değer – Gerçeğe Uygun Olmayan Değer Kâr – Zarar Etik--Hile
Aydınlık - Karanlık	Hata - Hile
İyi - Kötü	Hata – Hile Ödül - Ceza
Kare - Dikdörtgen	Kar Zarar Tablosu – Gelir Tablosu

6. SAYILAR MÜZİK, MUHASEBE İLİŞKİSİ

Muhasebe, sayısal verilerin, onu bir grafiğe dönüştürdüğümüz zamankinden farklı kalıpların içine sokarak bir tür müziğe dönüştürülmesini sağlayabilir. Bu farklı kalıpları, bize görsel olarak örüntüleri - bilgiyi - arayıp bulmayı öğretecek bir tür disiplin eğitimi olmadan da algılayamayabiliriz. Müziğin temel unsurları olan perde, tempo, kontur, tını, ses yüksekliği ve yankılanmadır. Bu bilgiden hareketle bir bilanço, gelir tablosu, mizandaki sayısal bilgilerin sese dönüştürülmesinde nasıl bir müzik ortaya çıkacaktır? Bir algoritma tarafından oluşturulan müzikte aynı verilerden oluşturulan bir resimde görebildiğimizden daha fazla veya en azından başka bir şey duymamızın nedenleri vardır (Bettner, M.S. v.d., 2010; 294-302).

Popüler müzikte muhasebe ve muhasebecilerin karakterizasyonu üzerine Smith ve Jacobs (2011) tarafından yapılan bir çalışmada aşağıdaki lirik tasvirleri sıralanmıştır (Jacobs ve Evans, 2012; 674-675):

- Kalıplaşmış hiciv unsuru olarak muhasebeciler,
- Kapitalizmin hizmetkârı olarak muhasebe,
- Bir baskı aracı olarak muhasebe,
- Kültürlerarası araç olarak muhasebeciler,
- Statü sembolü olarak muhasebeciler,
- Skandal olayların üreticisi olarak muhasebeciler.

Yukarıdaki tasvirlere bakılacak olursa bazılarının olumlu (statü sembolü gibi), bazılarının olumsuz olduğu (skandal üreticisi gibi) görülecektir.

Kendi adıyla anılan “Pisagor Teoremi” önermesinin sahibi olan ve “sayıların babası” olarak bilinen Antik Yunan matematikçisi Pythagoras ya da Pisagor sayılar ile ilgilenirken sayıların müzik ile ilişkili olabileceğini ilginç şekilde bulmuştur. Sıcak demir dövme demircilerin dövme esnasında çıkardıkları ritmik sesleri matematik ve müzik ile ilişkilendirmiştir.

Sıcak demir işinde çalışanlar demiri döverek şekil verirler. İstedikleri şekli vermek için çekiç ve balyoz ile ocakta akkor haline getirdikleri demiri döverek şekil verirler.

Genellikle demiri usta karşısına bir çırak veya kalfa alarak döver. Usta döveceği demiri ocakta akkor haline getirdikten sonra demirci maşası ile sol eliyle tutarak “örs”ün üzerine koyar. Diğer elinde büyük bir çekiç vardır. Karşısındaki kalfada ise genellikle daha büyük ve ağır bir balyoz bulunur. Usta maşadaki dövülecek parçayı örs üzerinde uygun dövme pozisyonuna getirip dövülecek bölgeye çekiçle vurur. Hemen ardından kalfa ustasının vurduğu yere daha darbeli bir vuruş yapar. Çekiç ve balyozun kalkıp inmesi bir saniye içerisinde olur. Havada birbirine teğet geçen çekiç ve balyoz hiçbir zaman havada çarpışmaz, senkron bozulmaz. Bu arada usta sol elinde tuttuğu maşa ile dövülen parçanın uygun dövülmesi için örs’ün üzerindeki pozisyonunu devamı küçük hareketlerle değiştirir. Akkor demir kısa sürede hızla soğuduğu için demirin dövülme süresi 10 – 15 saniyede biter. Bu sürenin sonunda istenilen şekil verilememiş olursa dövülecek demir tekrar ısıtılır.

Usta ve kalfa dövme işlemini yaparken ustanın hafif çekicinden farklı, kalfanın ağır balyozundan daha farklı ses çıkar. Bu sesler 10 – 15 saniyede 20 – 30 kez (tak-tuk, tak-tuk, tak-tuk) sesiyle müziğe dönüşür. Aslında müzik gruplarında darbuka, tumba, davul, def, zil ve benzeri vurmali müzik aletlerinin çalışma biçimi demircilerin ritim biçimine dayanır.

Demir ustası daha küçük parçaları tek başına döverken bir eliyle maşa ile tuttuğu parçaya diğer elindeki çekiç ile vurur. Vurma işlemi üst üste çok sayıda (10 – 15 kez) olmaz. 2, 3, veya 4 kez üst üste şekil verilen parçaya vurulduktan sonra bir nefes almak için çekici örs’ün üzerine koyar. Koyma işlemi çekiç çok yukarıdayken gerçekleştiği için örs’ün üzerinde bir anda durmaz. Küçük sekmeler ile durma noktasına gelir. Bir topun yüksekte atılıp yerde zıplayarak durmasına benzetebiliriz bu durumu. Duruş esnasında ise kısa aralıklar ile öreste ses çıkarır. Her duruş ve nefesten sonra parçayı dövme işi tekrar başlar.

- Tak, tak, tak, tırrr.
- Tak, tak, tak, tırrr.
- Bir, iki, üç, dööörirt sesleriyle. Bu ritmik işlemin onlarca kez devam ettiğini düşünerek olursak bir müzik hazzı vermeye başlar. Demir dövmenin müzik ile ilişkisini kurmak kolaydır. Muhasebe ile ilişkilendirmek zordur. Demir dövme sesinin yarattığı ritmi hesap makinesi veya klavye ile tutar girerken hissedersiniz. Tutarı girersiniz, toplam tuşuna veya giriş (enter) tuşuna basarsınız. Peş peşe yaptığınızda aynı ritmik müzik sesini yakalayabilirsiniz. Tutar, toplam yaparken bazı meslek mensupları sadece elindeki evraktaki rakama bakar diğer eliyle tuşlara bakmadan giriş yapar. Eskiden kollu, elektrikli hesap makineleri, mekanik “Facit” hesap makineleri vardı. O makinelerde bu ritmik ses çok çarpıcı olurdu.

7. FAYDANIN ÖLÇÜLEBİLİRLİĞİ

İnsanoğlu faydaya (mutluluğa) ulaşmak için faaliyetlerde bulunur, muhasebe bunları kaydeder. Sonuçlarını kâr veya zarar olarak özetler. Faydayı (mutluluğu) sayılabilecek veya sayılamayacak büyüklük olarak düşünüp, insan ömrü boyunca en büyükleme çabası olarak ele alınabilir mi? İnsan ömrü boyunca faydayı, mutluluğu, zevki en büyükleyebilmek için insanlar sigara, içki, uyuşturucu hatta cinselliği tüketmeliler mi?

Sigara tiryakilerinin bazıları sigaranın zararlı olduğunu bildiklerini, sağlıklarını bozduğunun farkında olduklarını ama sigaradan çok zevk aldıkları için içmeye devam ettiklerini ifade ederler. Sigaradan o kadar zevk almaktadırlar ki, bunun karşılığında 5-10 yıl daha az yaşayıp, erken ölmeyi göze aldıklarını ifade ederler. Sigara satın alırken katlanılan gideri sayılar ile ölçüp muhasebeleştirmek mümkünken, sigara içerken alınan hazzı (faydayı) ve vücudun uğradığı zararı ölçmek sayılar ile ifade etmek zordur.

Yaşam boyu faydayı en büyükleme için ortaya atılan gelecekteki ihtiyaçların bugünden düşünülerek ileriki yıllarda yeni mallar ve hizmetler tasarlayıp, geliştirip kazancı en büyükleme daha davranışsal bir yaklaşım olabilir.

Günümüzde çok beğenilen “Truva” filminde Aşil ile Hektorun kavgasını sinemada seyretmek birçok kişiye haz anlamında çok faydalı olmuştur. Gelecekte zaman tüneli benzeri bir ortam tasarlayıp, insanların bizzat kendilerinin Aşil veya Hektor ile Truva önlerinde savaşmasını sağlamak sinema seyircilerinin faydasını arttırır mı? Sonuçta sanal bir ortamda da olsa Aşil’i öldürerek kahraman hazzı tattırmak, sinema seyircisini mutlu ederek fayda sağlayabilir. Bu tür bir işletmecilik ile kazanç elde etmek, müşteri olarak haz duygusunu yaşamak oldukça davranışsal bir yaklaşım olurdu.

Geçmiş anlamak bu günü anlamamıza yardımcı olur. Muhasebe ve yönetim alanındaki değişimlerin geçmişini anlamak, muhasebe ve yönetim alanlarında olup biten olaylara ilişkin nelerin olmaması gerektiğini anlamamıza yardımcı olur (Zan, 2004; 181).

8. SONUÇ

Muhasebe hemen hemen tümüyle fonksiyonlarını ticaret ve para olgularına dayalı olarak yürütmektedir. Son 3-5 yılda bu iki olguda çok büyük değişiklikler yaşanmaktadır. Ticaret daha çok e-ticarete kayarken fiziksel paranın yerini de elektronik para alacak gibi görünmektedir. Bu değişimler muhasebede de değişikliğe gitmek zorunda bırakmış ve e-muhasebe hayatın vazgeçilmezi halini almıştır.

Kâğıttan elektroniğe geçişte de muhasebenin sayıların dilinden konuşması değişmemiştir. Tüm muhasebe çıktıları rakamlar ile bir şeyler söylemeye çalışır. Mali tablo okuyucuları mali tablolarındaki rakamları yorumlayarak tutum belirlerken son yıllarda mali tabloların dip notlarında yer alan açıklamalar çok önem kazanmaktadır.

Değişimler muhasebenin çift yanlı kayıt yöntemine herhangi bir değişim getirmemiştir. Son birkaç aydır yaşanan virüs gerçeği yaşam biçimimizi, ticareti, parayı önemli ölçüde

etkilerken muhasebede dönemsellik ilkesindeki dönem kavramını kısaltabilir. Kâr beklentisindeki düzenlilikten daha çok fırsatların muhasebesi ön plana çıkacak gibi görünmektedir.

KAYNAKÇA

- Belkaoui, A. (1978). Linguistic Relativity In Accounting, *Accounting, Organizations and Society*, Vol: 3, No. 2, (pp: 97-104).
- Belkaoui, A. (1989). Accounting and Language, *Journal of Accounting Literature*, Sayı:8, (pp:281-292).
- Bettner, M.S.; Frandsen, Ann-C., McGoun, Elton G. (2010). Listening to Accounting, *Critical Perspectives on Accounting*, Vol:21, (pp:294-302).
- Christensen, M. (2004). Accounting by Words Not Numbers: The Handmaiden of Power In The Academy, *Critical Perspectives on Accounting*, Vol:15, (s:485-512).
- Cooper, C. ve Puxty, A. (1994). Reading Accounting Writing, *Accounting Organization and Society*, Vol: 19, No: 2, (pp:127-146)
- Fauré, B.; Cooren, F.; Matte, F. (2019). To Speak or Not To Speak The Language of Numbers: Accounting as Ventriloquism, *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, Vol: 32, No: 1, (s:337-361).
- Güredin, E. (2007). *Denetim ve Güvence Hizmetleri*, Arıkan Basım Yayım Dağıtım, 11. Baskı, İstanbul.
- Houghton, K.A. (1988). The Measurement of Meaning In Accounting: A Critical Analysis of The Principal Evidence, *Accounting Organizations and Society*, Vol: 13, No: 3, (pp. 263-280)
- Jacobs, K. ve Evans, S. (2012). Constructing Accounting in The Mirror of Popular Music, *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, Vol: 25, No: 4, (pp. 673-702)
- Kaval, H. (2005). *Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS/IAS) Uygulama Örnekleri İle Muhasebe Denetimi*, Gazi Kitabevi, 2. Baskı, Ankara.
- Marşap, B. ve Okan Gökten, P. (2016). Davranışsal Muhasebe: Kurumsal Yaklaşım, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 8/4, (s:345-359).
- Smith, D. ve Jacobs, K. (2011), "Breaking Up The Sky: The Characterisation of Accounting and Accountants In Popular Music", *Accounting, Auditing and Accountability*, Vol: 24, No: 7, (pp: 904-931).
- Türker, M. (2018). Dijitalleşme Sürecinde Küresel Muhasebe Mesleğinin Yeniden Şekillenmesine Bakış, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, Mart, 20(1), (s:202-235).
- Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, <http://www.tdk.gov.tr/>
- Yaz, D. A. (2017). *Muhasebe Felsefesi*, Minval Yayınları, 3. Baskı, İstanbul.
- Yükçü, S. (2014). *Yönetim Muhasebesi*, Altın Nokta Yayınevi, 2. Baskı, İzmir.
- Yükçü, S. (2019). *Muhasebeye Giriş*, Kitapana Yayınevi, 1. Baskı, İzmir.
- Zan, L. (2004). Writing Accounting and Management History. Insights From Unorthodox Music Historiography, *Accounting Historians Journal*, Vol: 31, No: 2 December, (pp: 171.192).

